18/05/2019

Το «μικρό Βυζάντιο» (του Ελληνισμού) δίπλα στις γόνδολες

/ Ορθόδοξες Προβολές

«Μικρό Βυζάντιο», «πόλη της λιμνοθάλασσας», πόλη που «από την ουτοπία έγινε πραγματικότητα» είναι μόνο μερικοί από τους χαρακτηρισμούς που συνοδεύουν τη Βενετία. Αν και είναι γνωστή κυρίως ως πανέμορφος τουριστικός προορισμός, η Βενετία κρύβει πολλούς ανεκτίμητους πολιτιστικούς θησαυρούς που δεν είναι γνωστοί στο ευρύ κοινό και αποτελεί έναν τόπο άρρηκτα συνδεδεμένο με την Ελλάδα και την Ορθοδοξία!

Ήδη από τους πρώτους αιώνες μ.Χ. το ελληνικό στοιχείο είχε αναπτύξει επιχειρηματικούς και εμπορικούς δεσμούς με την πόλη. Η ελληνική παρουσία ενισχύθηκε με την ισχυροποίηση των Οθωμανών και την Αλωση της Κωνσταντινούπολης (1453). Το 1498 η ελληνική παροικία αποκτά το δικαίωμα να

οργανωθεί όπως και οι άλλες εθνικές μειονότητες στη Βενετία (Δαλματοί, Αλβανοί, Φλωρεντινοί κ.ά.). Πλέον, μετονομάζεται σε αδελφότητα και είναι σε θέση να διεκδικήσει πιο δυναμικά την άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων της. Στα τέλη του 17ου αιώνα, περίπου 5.000 Ελληνες ζούσαν και δραστηριοποιούνταν στη Βενετία, σε σύνολο πληθυσμού 110.000.

Ο άγιος Γεώργιος

Οι προσπάθειες της ελληνικής αδελφότητας να αποκτήσει έναν τόπο λατρείας ευοδώνονται στις αρχές του 16ου αιώνα. Ο δόγης της Βενετίας δίνει την άδεια για την αγορά οικοπέδου, όπου θα κτιστεί ο ορθόδοξος ναός του αγίου Γεωργίου των Ελλήνων. Η οικοδόμησή του άρχισε το 1539 και ολοκληρώθηκε το 1573, ενώ το καμπαναριό του ολοκληρώθηκε το 1603. Για το πέρας των εργασιών του ναού συνεισέφεραν οικονομικά τα μέλη της ελληνικής αδελφότητας, καθώς και πολλοί Ελληνες ναυτικοί και καραβοκύρηδες.

Ο κυρίως ναός ανεγέρθη υπό την επίβλεψη σημαντικών Βενετών αρχιτεκτόνων, ενώ το εσωτερικό του κοσμήθηκε, μεταξύ άλλων, με εικόνες που είχαν φέρει μαζί τους Κωνσταντινουπολίτες μετά την Αλωση. Η εσωτερική διακόσμηση του ναού έγινε από μεγάλους ζωγράφους της εποχής.

Ο Γαβριήλ Σεβήρος

Μία από τις πιο σημαντικές εκκλησιαστικές προσωπικότητες, που συνέβαλε τα μέγιστα στην πνευματική στήριξη και ανέλιξη της αδελφότητας, ήταν ο λόγιος μοναχός Γαβριήλ Σεβήρος. Σπουδαγμένος στην Πάντοβα και καλός γνώστης της εκκλησιαστικής μουσικής, εξελέγη το 1573 από την ελληνική παροικία στη Βενετία να υπηρετήσει ως εφημέριος στην εκκλησία του αγίου Γεωργίου των Ελλήνων.

Ανθρωπος φωτισμένος και διορατικός, ο Γαβριήλ Σεβήρος κατάφερε να αναδιοργανώσει την ορθόδοξη εκκλησία, κατανοώντας πλήρως τις ανάγκες των Ελλήνων. Αφουγκράστηκε από την πρώτη στιγμή την τεράστια δίψα των νέων για μόρφωση. Ιδρυσε σχολείο, στο οποίο οι νέοι διδάσκονταν την ελληνική και τη λατινική γλώσσα. Παράλληλα, ενδιαφέρθηκε για τη μόρφωση των κοριτσιών της παροικίας αλλά και όλου του ελληνικού χώρου, δημιουργώντας γυναικεία ιερά μονή στο νότιο τμήμα του οικοδομικού συγκροτήματος που αποκαλείται μέχρι σήμερα Πλατεία των Ελλήνων (Campo dei Greci).

Το 1577 χειροτονήθηκε με απόφαση του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

Ο Κερκυραίος μέγας ευεργέτης

Πολλοί από τους Ελληνες της Βενετίας ήταν πλούσιοι έμποροι και επιχειρηματίες, και είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν οικονομικά κυρίως σε όσους είχαν ανάγκη.

Ο Θωμάς Φλαγγίνης ήταν έμπορος και δικηγόρος με μεγάλη περιουσία και καταγωγή από την Κέρκυρα. Στη διαθήκη του όρισε τη διάθεση μεγάλου χρηματικού ποσού για την ίδρυση ανώτερης σχολής (Φλαγγινιανό Φροντιστήριο, όπως ονομάστηκε), που στόχευε στην κατάλληλη προετοιμασία εμπόρων αλλά και εκκλησιαστικών στελεχών, τα οποία μετά τις σπουδές τους θα δραστηριοποιούνταν είτε στη βενετοκρατούμενη Κέρκυρα είτε σε ολόκληρα τα Βαλκάνια, που ήταν υπό οθωμανική κατοχή. Οι ελληνικές σπουδές άνθησαν και δίδαξαν σπουδαίοι λόγιοι της εποχής, όπως ο Θεόφιλος Κορυδαλλέας, ο Παχώμιος Δοξαράς. Το ίδρυμαω στην πενηντάχρονη λειτουργία του έδωσε πτυχίο σε περίπου 600 φοιτητές.

Στη διαθήκη του ο οραματιστής Κερκυραίος Θωμάς Φλαγγίνης είχε προβλέψει τη δημιουργία νοσοκομείου για τη φροντίδα όσων Ελλήνων ασθενούσαν εντός ή εκτός Βενετίας. Ομως η συμβολή του Φλαγγίνη δεν σταμάτησε εκεί. Ο ίδιος είχε στο μυαλό του και προέβλεψε να βοηθήσει οικονομικά τις άπορες νέες της εποχής, όταν αυτές ήθελαν να παντρευτούν ή να ακολουθήσουν τον μοναχισμό. Αυτή την επιλογή του ακολούθησαν πολλοί ευεργέτες εκείνης της εποχής.

Η φιλοξενία των ιερών λειψάνων που μεταφέρθηκαν (βιαίως) από τη Βασιλεύουσα

Για τη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας, η Κωνσταντινούπολη αποτελούσε πάντοτε πρότυπο, μία πόλη στην οποία έπρεπε οπωσδήποτε να μοιάσει, αλλά και -γιατί όχι;- να την ξεπεράσει.

Η Κωνσταντινούπολη ήταν, εκτός από διοικητικό, οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, και κέντρο θρησκευτικό. Η καρδιά της Ορθοδοξίας χτυπούσε εκεί, παρά τα προβλήματα που προκαλούσαν οι Οθωμανοί και οι Φράγκοι. Ηταν ένας τόπος μοναδικής θρησκευτικής ευλάβειας. Εκτός από τις πολυάριθμες εκκλησίες και τα μοναστήρια, μπορούσε κανείς να θαυμάσει και να προσκυνήσει κατανυκτικά ιερά λείψανα αγίων, μαρτύρων και οσίων.

Με την Αλωση της Πόλης, στην οποία πρωτοστάτησαν οι Βενετοί στο πλευρό των Λατίνων, πολλά από τα ιερά λείψανα που φυλάσσονταν στη Βασιλεύουσα μεταφέρθηκαν στη Βενετία. Αρκετά από αυτά έφτασαν στο καταφύγιο της πόλης της λιμνοθάλασσας ύστερα από μεγάλο ταξίδι σε διάφορες περιοχές της Μέσης Ανατολής.

Ετσι η Βενετία απέκτησε μια ξεχωριστή φυσιογνωμία για εκείνη την εποχή στο ιστορικοπολιτισμικό πλαίσιο της Δυτικής Ευρώπης: Εγινε ένας μεγάλος συλλέκτης «αγίων σκηνωμάτων», που μαρτυρούν τη μετανάστευση της «αγιότητας». Η λειψανολογική περιουσία της Βενετίας είναι τεράστια και ξεχωρίζει από ένα υψηλότατο ποσοστό παρουσίας σκηνωμάτων αγίων της Ανατολικής Εκκλησίας, μοναδικό σε ολόκληρη τη χριστιανική Δύση. Εντούτοις, μεταξύ των λειψάνων υπάρχουν και κάποια αγίων που δεν απαντώνται στα Συναξάρια της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η μνήμη αυτών των αγίων εορτάζεται τοπικά, στο περιβάλλον της πόλης και η ημέρα εορτασμού τους καθορίζεται μόνο και μόνο από το πότε μεταφέρθηκαν στη Βενετία.

Στα γνωστότερα λείψανα αγίων συγκαταλέγονται του οσιομάρτυρα Αναστασίου του Πέρση, της μεγαλομάρτυρος αγίας Βαρβάρας Νικομηδείας, της οποίας τα λείψανα έχουν μεταφερθεί στην Ελλάδα, του αγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου του Τροπαιοφόρου, της αγίας Ελένης της Ισαποστόλου, του αγίου Ιωάννη του Ελεήμονος, Πατριάρχη Αλεξανδρείας και του οσίου Λουκά του Στειριώτη. Τα λείψανα των περισσότερων αγίων, μαρτύρων και οσίων φυλάσσονται σε ναούς των καθολικών στη Βενετία. Ο πολιτιστικός θησαυρός της ελληνικής παροικίας στη Βενετία σώζεται και μελετάται από ειδικούς ερευνητές από όλον τον κόσμο στο επιστημονικό και ερευνητικό ίδρυμα του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών. Αναλυτική έρευνα για τα λείψανα και την ιστορία της Βενετίας υπάρχουν στο βιβλίο της Αποστολικής Διακονίας «Ιερά λείψανα αγίων της καθ’ ημάς Ανατολής στη Βενετία» (Επισκόπου Φαναρίου Αγαθαγγέλου, Χρύσας Μαλτέζου, Ενρίκο Μορίνι).

Πηγή: Εφημερίδα Δημοκρατία/ Βασίλης Σπυρόπουλος